

УДК 371.315 – 057.3 : 811.112.2

Г. К. Волкова

Г. К. Волкова

G. K. Volkova

Запорїзький державний медичний унїверситет
Запорожский государственный медицинский университет
Zaporizhzhya State Medical University

**ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
У НЕМОВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ
В НЕЯЗЫКОВЫХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ
IMPROVING FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN NON-LINGUISTIC
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE**

Англїська мова (за професійним спрямуванням), як навчальна дисциплїна, базується на вивченнї студентами фахової, дїлової та загальнопобутової лексики та граматичного матерїалу, закладає основи вивчення студентами спеціальних предметів, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплїнами та формування умїнь застосовувати набутї знання у процесї подальшого навчання у професїональній дїяльностї, формус основи розумїння англїської мови та ведення бесїди з спеціальних та побутових питань, читання та перекладу оригїнальної лїтератури за фахом та загальноосвітньої лїтератури з метою одержання інформацїї, ведення переговорів та листування.

Змїстом пїдручника з англїської мови для студентів фармацевтичного факультету, який розробляється виступають загально науковї та художнї тести, адаптованї до рївню фонових та мовних знань студентів, і вправи. Матерїал кожного роздїлу розраховано на 8-9 занять.

1 і 2 заняття спрямованї на формування і розвиток потенцїального словникового запасу і розумїння вживання латинських термїноелементів. Матерїалом цих занять є також вправи на узагальнення знань граматичних категорїй англїської мови за частинами мови та синтаксису.

3-4 та 5-6 заняття присвяченї опрацюванню програмних тематичних текстів загально наукового характеру. Відповїднї вправи повиннї сприяти розвитку умїнь аналітичного читання, рецептивних та продуктивних лексичних та граматичних навичок, умїнь пїдготовленого та непїдготовленого говорїння. Робота з тематичним текстом передбачає дотекстовї і пїслятекстовї завдання на рївнях слів і словосполучень, речень, тексту

7-8 заняття вїдводиться розвитку умїнь рїзних видів читання на основї текстів і спеціальних вправ у розвитку у студентів умїнь рїзнофункцїонального читання та роботи з словником.

9 заняття - пїдсумкове у виглядї письмового тесту та усно-мовленнєвої частини.

Ключовї слова: дисциплїна, лексика, граматики, читання, текст, вправи.

Английский язык (профессиональной направленности), как учебная дисциплина, базируется на изучении студентами профессиональной, деловой и бытовой лексики и грамматического материала, закладывает основы изучения студентами специальных предметов, предусматривает интеграцию преподавания с этими дисциплинами и формирование умений применить полученные знания в процессе даль-

нейшего обучения профессиональной деятельности, формирует основы понимания английского языка и ведения беседы по специальным и бытовым проблемам, чтения и перевода оригинальной литературы по специальности и общеобразовательной литературы с целью получения информации, ведения переговоров и переписки.

Содержанием учебника выступают общенаучные и художественные тесты, адаптированные к уровню фоновых и языковых знаний студентов, и упражнения. Материал каждого раздела рассчитан на 8-9 занятий.

1 и 2 занятия направлены на формирование и развитие потенциального словарного запаса и понимания употребление латинских терминоэлементов. Материал этих занятий также включает упражнения на обобщение знаний грамматических категорий английского языка по частям речи и синтаксиса.

3-4 и 5-6 занятия посвящены проработке программных тематических текстов общенаучного характера. Соответствующие упражнения должны способствовать развитию умений аналитического чтения, рецептивных и продуктивных лексических и грамматических навыков, умений подготовленного и неподготовленного говорения. Работа с тематическим текстом предусматривает проработку текста в до-текстовых и послетекстовых заданиях на уровнях слов и словосочетаний, предложений, текста.

7-8 занятия отводятся развитию умений различных видов чтения на основе текстов и специальных упражнений на развитие у студентов умений разнофункционального чтения и работы со словарем.

9 занятие – итоговое – в виде письменного теста и устно-речевой части.

Ключевые слова: дисциплина, лексика, грамматика, чтение, текст, упражнения.

English (for professional purposes) as a training course is based on teaching students both professional and general vocabulary together with grammar material, laying the foundations for the learning of special items, providing integration of teaching with these disciplines and forming abilities to apply knowledge gained in the course for further education and professional activities.

Analysis of the textbooks used in Ukrainian universities for English language training pharmacists revealed a number of shortcomings. The main drawback of the textbooks is their non-communicative character, lack of problem tasks, poor concern of the development of reading skills, insufficient illustrative series and limited use of its functions. The existing English textbooks for students of the Faculty of Pharmacy have disadvantages in methodological organization. The plot of many texts and exercises is often clear neither to students nor to language teachers – both categories lack the necessary background knowledge of the varieties of chemistry and biology, pharmacy economics and medicine. In addition, it is no secret that a lot of students of pharmacy have a very low level of English skills development after school. Besides sequence of formation and development of professional foreign language communication nucleus does not fully correspond to the requirements of the Bologna education system.

So it is necessary to improve the approach to modern national English textbooks and curriculum to meet the state program requirements in modeled dialogue between the two cultures on the bases of individual and age characteristics of Ukrainian students, and in formation of the bases for further professional development of future specialists. The content of the suggested textbook includes general scientific and science fiction texts adapted to the level of background knowledge in profession and language skills of students, as well as exercises. The material of each of 6 sections is designed for 8-9 sessions.

1-st and 2-nd classes are aimed at the formation and development of potential vocabulary and understanding of the use of Latin term elements. The material of these lessons also includes exercises for generalization of knowledge of English grammatical categories of morphology and syntax.

3-d – 4th and 5-th –6-th sessions are devoted to thematic processing the texts of general scientific nature. The appropriate exercises promote the development of analytical skills of reading, receptive and productive lexical and grammatical skills, abilities for prepared and unprepared speaking. Working with the thematic text implies pre- and post-text tasks on the levels of words and phrases, sentences, text.

7-th –8-th classes develop different kinds of skills of mature reading.

9-th class is a final lesson in the section and comprises a final written and oral tests.

Keywords: discipline, vocabulary, grammar, reading, text, exercises.

Навчання іноземної мови було й залишається невід'ємною складовою процесу формування сучасного фахівця. Про значимість виконання соціального замовлення свідчить той факт, що показник рівня володіння іноземною мовою включений у кваліфікаційну характеристику випускника вузу. Більш того, новітня європейська мовна політика орієнтує громадян Європи на багатомовність. Без цього успішна інтеграція в сучасному світі просто неможлива.

Вирішення цих завдань вимагає нової орієнтації цілей, принципів, змісту навчання ІМ, а також створення нових навчальних матеріалів. В Україні вже розроблено принципово нові програми з іноземних мов як для мовних вищих навчальних закладів (ВНЗ) (Програма з англійської мови для університетів/інститутів (2001); так і для вивчення ІМ професійного спілкування (Програма з англійської мови для професійного спілкування (2005); Іноземна мова за професійним спрямуванням (Програма для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів III–IV рівнів акредитації за спеціальністю 5.1 20 20 101 «Фармація» (2011).

Аналіз підручників та НМК, що використовуються українськими ВНЗ для навчання англійської мови фармацевтів, виявив низку недоліків у всіх названих групах підручників / НМК. Основним зауваженням до вітчизняних підручників залишається їхній некомунікативний характер, відсутність проблемних завдань, незадовільний погляд на розвиток вмінь «зрілого читача» (С.К. Фоломкіна), недостатній ілюстративний ряд та обмежене використання його функцій (відсутні або в малій кількості фото, рисунки, графіки, діаграми, що ілюструють соціокультурний контекст ситуацій).

Існуючі підручники англійської мови для студентів фармацевтичного факультету авторів Л.Я. Аврахової, М.В. Григорьєвої, Л.В. Торяник, Т.Н. Івіної та ін. мають непогану методичну організацію. На жаль, багаторічний досвід користування цими матеріалами у навчальному процесі, думки колег та розповіді студентів вказують на великий недолік змісту тематичних текстів цих підручників. Матеріал багатьох текстів та вправ не зрозумілий не тільки студентам перших двох курсів, але й викладачам мови – обидві категорії не мають необхідних фонових знань з різновидів хімії та біології, економіки фармації, медицини. Студенти вивчатимуть ці дисципліни на старших курсах. Чи є правильним, що викладач англійської мови розповідає студентам про класифікацію розчинів і основ, особливості вживання тих чи інших ліків, способи вироблення тих чи інших лікарських форм? Крім того, не є таємницею, що дуже багато студентів, що вивчають фармацію, мають дуже низький рівень знань англійської мови та розвитку вмінь володіння нею після школи. Крім того, шкільний рівень знань дисциплін, необхідний для розуміння текстів і виконання вправ на заняттях англійської мови, залишає бажати кращого. Така ситуація ускладнює вивчення мови в аудиторії і майже унеможливорює робити це самостійно. Крім того, підручники не завжди враховують послідовність

формування та розвитку професійного комунікативного ядра іноземної мови та не повною мірою відтворюють вимоги навчання за Болонською системою.

Таким чином, наявною є необхідність створення сучасних національних НМК з ІМ, які відповідали б державній програмі, моделювали діалог двох культур, враховували індивідуальні та вікові особливості студентів України, їхні професійні потреби, формували спроможність здійснювати міжкультурне ділове та суто професійне спілкування ІМ.

Мета статті – розкрити методичну складову змісту навчання іноземної мови у неспеціальних вишах та рекомендувати можливу структуру підручника англійської мови для студентів фармацевтичного факультету.

Основний курс вивчення іноземної мови за Планом та Програмою Міністерства охорони здоров'я України (Київ, 2011) викладається у перших трьох семестрах навчання у вищій школі. За цей час потрібно сформувати і розвинути у студентів вміння і навички володіння фаховою іноземною мовою.

Якщо завдання спеціальних кафедр полягає в тому, щоб навчити студента основним поняттям окремих галузей науки, то завдання викладача іноземної мови – допомогти освоїти термінологію спеціальності та професійну мову.

Метою вивчення англійської мови (за професійним спрямуванням) у фармацевтичному ВНЗ є підготовка студентів до спілкування цією мовою в усній і письмій формах, що передбачає наявність таких умінь у різних видах мовленнєвої діяльності, які після закінчення курсу дають можливість:

- брати участь в усному спілкуванні англійською мовою в обсязі матеріалу, передбаченого програмою;

- читати оригінальну літературу за фахом для одержання інформації;

- закласти базу для подальшого самовдосконалення в галузі даної мови.

Ця загальна задача курсу англійської мови конкретизується у мовленнєвих уміннях (говоріння, аудіювання, читання і письмо), формування яких передбачено на кінець навчання.

Англійська мова (за професійним спрямуванням), як навчальна дисципліна:

- а) базується на вивченні студентами фахової, ділової та загально побутової лексики та граматичного матеріалу;

- б) закладає основи вивчення студентами спец. предметів, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосувати набуті знання у процесі подальшого навчання й у професійній діяльності;

- в) закладає основи розуміння англійської мови та ведення бесіди із спеціальних та побутових питань, читання та перекладу оригінальної літератури за фахом та загальноосвітньої літератури з метою одержання інформації; ведення переговорів та листування.

Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною системою відповідно до вимог Болонського процесу.

Зміст підручника складають загальнонаукові та художні тести, що адаптовані до рівню фонових та мовних знань студентів, і вправи.

Тексти відповідають тематиці, визначеній програмними вимогами Міністерства охорони здоров'я України (2011).

Систему вправ узгоджено із загальноприйнятою в нашій країні (С.Ю. Ніколаєва). Вона включає в себе мовні і мовленнєві вправи. Мовні вправи діляться на фонетичні, лексичні, граматичні і вправи у перекладі. Лексичні і граматичні вправи за характером розділяються на рецептивні і продуктивні. Серед мовленнєвих вправ впроваджено вправи у читанні і говорінні, які, у свою чергу, спрямовані на

розвиток вмїнь рецепції, репродукції і продукції мовлення. Вправи виконуються в аудиторії чи дома, що визначає викладач, із словником чи без нього. Кількість вправ для виконання залежить від мовленнєвих здібностей студентів і розуміння системи вправ викладачем, а також від деяких об'єктивних факторів.

Посібник з англійської мови для студентів фармацевтичного факультету повинен мати чітку структуру:

- Методична записка
- Фонетичний практикум
- 6 розділів
  1. Загальні відомості про майбутню професію фармацевта. Як отримують професійну освіту в Україні і за її межами.
  2. Хімія. Загальні відомості. Хімія в медицині.
  3. Ботаніка. Загальні відомості. Ботаніка в медицині.
  4. Фармацевтичні заклади в Україні і за її межами. Фармацевтичні послуги.
  5. Ліки. Форми ліків. Документи, що регламентують роботу фармацевта з ліками.
  6. Роль фармацевта у національній системі охорони здоров'я. Засоби збереження здоров'я.
- Англо-український словник містить не менше 2 000 нових лексичних одиниць, розташованих в алфавітному порядку в кінці посібника.
- Пам'ятки для студентів для роботи із словником, текстом, лексикою, граматикую.

У методичній записці наводяться такі відомості: актуальність, мета, зміст і структура посібника, рекомендації про організацію роботи з навчальними матеріалами, інформація про систему вправ, приклади завдань.

Фонетичний практикум включає пояснення і вправи у вимові і читанні буквосполучень і слів, що дозволяє сформулювати чи узагальнити навички вимови і читання. Вправи практикуму можна використовувати на занятті, аудиторному чи позааудиторному, рекомендувати студентам для самостійної роботи.

Зміст і структура розділів. Порядок роботи. Тематика кожного розділу зрозуміла із назв. Кожен розділ має цілком зрозумілу структуру. Матеріал розділу розраховано на 8–9 занять – 16–18 годин, що становить 2 місяці – половина семестру.

1 і 2 заняття спрямовані на формування і розвиток потенціального словникового запасу на основі похідних, складних, конвертованих, багатозначних слів, інтернаціоналізмів та стійких словосполучень. Передбачені вправи розуміння вживання латинських терміноелементів у фаховій лексиці англійської та української мов.

Матеріалом цих занять є також вправи на узагальнення знань граматичних категорій англійської мови за частинами мови та синтаксису.

Грамматичні категорії узагальнені у граматичних таблицях, які супроводжуються рецептивними і продуктивними граматичними вправами.

3–4 та 5–6 заняттях опрацьовуються програмні тематичні тексти загальнонаукового характеру. Відповідні вправи повинні сприяти розвитку вмїнь аналітичного читання, рецептивних та продуктивних лексичних та граматичних навичок, вмїнь підготовленого та непідготовленого говоріння.

Кількість тематичних текстів у розділі – 2. Обсяг тексту – 1 800 – 2 200 знаків. Нотатки після тексту (notes) – це переклад на українську мову 5–6 складних з точки зору фразеології та граматики словосполучень, частин речення, окремого речення тексту (без особливих пояснень).

Робота із тематичним текстом передбачає дотекстові і післятекстові завдання на рівнях слів і словосполучень, речень, тексту.

7-8 заняття відводяться розвитку вмінь різних видів читання: *пошукового, проглядового, ознайомлювального* (класифікація С.К. Фоломкиної) на основі текстів і спеціальних вправ для розвитку у студентів вмінь різнофункціонального читання та роботи із словником.

Матеріалом *ознайомлювального читання* є тексти художньої літератури за тематикою розділу та вправи на оволодіння даним видом рецептивної діяльності. Це 1 текст художньої літератури обсягом 2 200–3 000 знаків.

Матеріалом *проглядового читання* є загальнонаукові тексти за тематикою розділу та вправи на оволодіння даним видом рецептивної діяльності. Це 3–4 загальнонаукові тексти обсягом 500–700 знаків

Матеріалом *пошукового читання* є загальнонаукові та спеціальнонаукові тексти за тематикою розділу та вправи на оволодіння даним видом рецептивної діяльності. Це 1–2 загальнонаукові та спеціальнонаукові тексти обсягом 700–1 000 знаків

Усі тексти супроводжуються відповідними вправами.

9 заняття – підсумкове у вигляді письмового тесту та усно-мовленнєвої частини.

Словник має бути створений за вимогами лексикографії і повинен містити не менше 2000 нових лексичних одиниць, розташованих в алфавітному порядку в кінці посібника.

Додаток. Пам'ятки для студентів для роботи із словником, текстом, лексикою, граматику будуть визначати алгоритм і послідовність дій того чи іншого порядку.

Запропонована схема створення підручника основного курсу англійської мови на фармацевтичному факультеті знаходиться в узгодженні з вимогами організації процесу навчання за кредитно-модульною системою і може бути використана у створенні підручників інших іноземних мов у немовних ВНЗ України.

Бібліографічні посилання

1. Англійська мова спеціального вжитку (ESP) в Україні : допроектне дослідження. – К. : Ленвіт, 2004. – 124 с.
2. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам : пособие для учителя / Н.Д. Гальскова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : АРКТИ, 2003. – 192 с.
3. Маслыко Е. А. Настольная книга преподавателя иностранного языка : справ. пособие / Е. А. Маслыко [и др.]. – Минск : Выш. шк., 2004. – 314 с.
4. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підруч. для студ. вищ. навч. закладів / С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Бігич, Н. О. Бражник та ін.; ред. : К. І. Онищенко. – К. : Ленвіт, 2002. – 327 с.
5. Ніколаєва С. Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов (схеми і таблиці) : навч. посіб. / С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2008. – 286 с.
6. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Е. И. Пассов. – М. : Педагогика, 1989. – 237 с.
7. Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах : посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Ю. Ніколаєва, С. В. Гапонова, Н. К. Складенко та ін. – 2-е вид., доп. і перероб. – К. : Ленвіт, 2004. – 360 с.
8. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок [та ін.]. – К. : Ленвіт, 2005. – 119 с.
9. Фоломкина С. К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С. К. Фоломкина. – М. : Педагогика, 1987. – 254 с.
10. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам: Теория и практика : учеб. пособие для препод. и студ. / А. Н. Щукин. – М. : Филомагис, 2004. – 476 с.

Надійшла до редакції 28.10.2015